

Het gedragsconsult

Als het gaat om het welzijn van papegaaien en parkieten spelen gedragsproblemen een belangrijke rol.

Bekende gedragsproblemen zijn:

- Angst/onzekerheid
- Gebrek aan zelfvertrouwen
- Plukgedrag
- Zelfmutilatie
- Schreeuwen
- Bijten/territoriaal gedrag, “sloopgedrag” en seksueel gedrag.

Ongewenst gedrag is in het algemeen begonnen als normaal gedrag.

Onder abnormale en onnatuurlijke omstandigheden wordt normaal gedrag al snel ongewenst gedrag en worden gedragsproblemen ervaren. Ongewenst gedrag is veelal een teken dat de vogel problemen heeft met de leefomgeving en de manier waarop de vogel wordt gehouden en verzorgd.

Het is te vergelijken met het gedrag van kinderen in een klas met een docent waarbij de kinderen ervaren niet serieus genomen te worden. Als de kinderen niet ervaren door de docent met respect te worden benaderd, gaan kinderen probleemgedrag vertonen.

De consequentie van ongewenst gedrag kan uiteindelijk zijn dat de vogel in de handel verdwijnt of wordt afgestaan aan een opvangcentrum voor papegaaien. Een trieste omstandigheid omdat een papegaai een levenslange huisgenoot hoort te zijn met een eigen plaats binnen een gezin/familie.

In het algemeen kan worden aangegeven dat eigenaren van papegaaien/parkieten onvoldoende zijn geïnformeerd over het verantwoord houden van deze vogels.

Nog altijd circuleert er onjuiste informatie over de voeding, de huisvesting en de verzorging.

Niet-gedomesticeerde dieren

Onvoldoende wordt gerealiseerd dat we te maken hebben met niet-gedomesticeerde dieren. Niet-gedomesticeerde dieren zijn dieren die vanuit de natuur in gevangenschap worden gehouden. Dat is heel anders dan het houden van gedomesticeerde dieren zoals een hond, een huiskat of een paard.

Het verantwoord houden van niet-gedomesticeerde dieren in gevangenschap vereist kennis over de achtergronden van het dier en deskundigheid bij de benadering en de verzorging.

Het wordt algemeen onderkend dat het verantwoord houden van een hond o.a. betekent dat de hond zodanig wordt opgevoed dat het dier geen ongewenst gedrag gaat vertonen. Er zijn inmiddels in heel Nederland al meer dan 40 jaar puppycursussen waarbij de eigenaar gedurende 10 zaterdagen wordt geleerd hoe op een verantwoorde manier moet worden omgegaan met het huisdier.

Deze cursussen zijn in het belang van het huisdier en in het belang van de eigenaar. De cursus is feitelijk geen puppycursus maar een cursus voor de eigenaar. Het is tenslotte de eigenaar die moet leren hoe om te gaan met een hond. Het gaat bij honden om huisdieren die al vele duizenden jaren door de mens als (gezelschaps)dier worden gehouden. Honden zijn gefokt om als huisdieren te

worden gehouden en komen als soort niet in de natuur voor. In die zin is het heel “natuurlijk” om een hond als gedomesticeerd huisdier te houden.

Gedragconsult voor papegaaien en parkieten

Voor papegaaien/parkieten geldt dat deze, als niet-gedomesticeerd dieren, nog maar recent als (gezelschaps)dier worden gehouden. Het is feitelijk niet vanzelfsprekend om deze vogels gezelschapsdieren te houden.

Het is alleen maar verantwoord om deze dieren te houden als de eigenaar beschikt over de nodige kennis over de eisen die deze vogels stellen aan de voeding, de huisvesting, de verzorging en de opvoeding/het gedrag.

De Adviespraktijk voor Vogels heeft zich vanaf 1982 toegelegd op de problematiek van gedragsproblemen en ongewenst gedrag bij papegaaien in parkieten in gevangenschap. Al vele jaren worden over deze thematiek cursussen aangeboden, lezingen gepresenteerd op internationale congressen en worden gastcolleges gegeven op universiteiten in de USA, Zuid-Amerika en Europa.

Gedragconsulten zijn vergelijkbaar met een puppyncursus. Het verschil met een puppyncursus is meestal dat het bij papegaaien/parkieten bij het merendeel van de gedragsconsulten gaat om het oplossen van inmiddels bestaande problemen. Gedragconsulten zijn dan ook in eerste instantie voor een belangrijk deel bedoeld om te achterhalen welke fouten/vergissingen zijn/worden gemaakt in de omgang met de vogels.

Het gedragsconsult is hoofdzakelijk bedoeld om het gedrag van de eigenaar te beïnvloeden en te veranderen. Van belang is dat de eigenaar leert om in te zien dat hij/zij deels verantwoordelijk is voor het ongewenste gedrag.

Dergelijke gedragsconsulten zijn in het algemeen zeer intensief. Soms zelfs confronterend omdat de eigenaar gewezen moet worden op de onwetendheid ten aanzien van het normale gedrag van een papegaai/parkiet. Verkeerd reageren op het gedrag van de papegaai creëert een negatieve vicieuze cyclus. Ook moeten veelal verwachtingspatronen worden aangepast.

Het is een illusie om te denken dat een gedragsproblematiek binnen een gedragsconsultatie van een uur kan worden opgelost. In eerste instantie wordt een belangrijk deel van de tijd gespendeerd aan het beoordelen en bespreken van de onzekerheid, de onwetendheid en de fouten van de eigenaar ten aanzien van de omgang met en de benadering van de papegaai. Daarnaast komen andere aspecten van het “het houden” van een papegaai /parkiet aan de orde. Het waarborgen van het welzijn van de vogels is daarbij voortdurend het doel om naar te streven.

Plan van aanpak

De oorzaken en achtergronden van de problemen kunnen altijd binnen een gedragsconsult worden vastgesteld. Als de oorzaak van het probleem bekend is en onderkend door de eigenaar, kan er worden begonnen met de plan van aanpak. Het kost tijd en het vraagt zeker doorzettingsvermogen van de eigenaar om het eigen gedrag en de eigen houding te veranderen. Het is belangrijk dat de eigenaar zich realiseert dat niemand in een paar uur kan leren om auto te rijden of viool te spelen. Ook het goed schilderen van een deur vraagt oefening, ervaring, tijd en deskundigheid. Het vraagt studeren, oefenen en terugkoppelen aan de docent.

Het gaat uiteindelijk om een houding en een aanpak waarbij de papegaai/parkiet ervaart met respect te worden benaderd en waarbij de papegaai ervaart dat de intelligentie en de cognitieve capaciteiten serieus genomen worden. Het gaat om het verschil tussen de goede juffrouw/docent van de peuterspeelzaal en de docent die “geen orde kan houden”.

Er wordt gewerkt aan de hand van definities van normaal gedrag, gewenst gedrag, ongewenst gedrag en afgedwongen gedrag. Deze definities zijn door drs. Jan Hooimeijer geformuleerd. Daarnaast wordt ingegaan op de belangrijke definitie van overspronggedrag zoals is geformuleerd door prof. Niko Tinbergen als mede-grondlegger van de ethologie en Nobelprijs winnaar voor zijn bijdragen op het gebied van gedragsonderzoek.

Een papegaai/parkiet die zich lekker voelt en kan worden meegenomen naar het bos, de speeltuin en de kinderboerderij is zeer bevoorrecht boven de vogel in de kooi die niet tam is en nooit buiten komt. Door drs. Jan Hooimeijer is het 5-stappen gedragsprotocol ontwikkeld als handvat om een relatie te creëren op basis van wederzijds respect en wederzijds vertrouwen.

Veel gedragsproblemen spelen al vóór de aanschaf, bij de kweker

De problematiek is vanzelfsprekend ook van toepassing op kwekers van papegaaien en parkieten. Veel gedragsproblemen spelen al bij de kweker van de papegaai/parkiet en zijn mede oorzaak van gedragsproblemen in een later stadium.

Ook binnen de avicultuur zijn er veel gedragsproblemen bij papegaaien/parkieten waarbij deze problemen in het algemeen niet serieus genomen.

Tijd investeren in deze kennis en vaardigheden is altijd “rendabel” omdat het op meerdere fronten positief uitpakt.

De ervaring is dat veel kwekers de gedragsproblemen bij de vogels niet serieus nemen. Bij kwekers zijn vogels vaak bang/onzeker en zelden handtam. De jonge vogels krijgen dan op jonge leeftijd al mee van de ouders dat er goede redenen zijn om mensen niet te vertrouwen. Als vogels bij kwekers echt tam zijn, worden al veel problemen voorkomen. Als kweekvogels tam zijn is het bij kwekers voorspelbaar dat de kweekresultaten verbeteren. Ook zijn er minder gezondheidsproblemen te verwachten als de vogels tam zijn.

Het is opmerkelijk en triest om te constateren dat weinig eigenaren/ kwekers zich serieus verdiepen in de gedragsproblematiek van papegaaien/ parkieten. Het is opmerkelijk omdat het bij papegaaien/parkieten gaat om vogels met een hoge levensverwachting waarbij veel soorten eigenaar kan overleven.

Voorkomen is echt veel beter dan (gedrags)problemen achteraf oplossen.

Opmerkelijk is dat, als het gaat om een papegaai als gezelschapsdier, het zeer ongebruikelijk is als een eigenaar tijd investeert in gedragsconsulten. Dit is begrijpelijk omdat veel mensen niet weten dat deze gedragsconsulten beschikbaar zijn en omdat er weinig plekken zijn waar een gemotiveerde eigenaar terecht kan voor deskundig advies.

De consequentie en realiteit is dan ook helaas dat het fout gaat met veel papegaaien en parkieten die als gezelschapsvogel worden gehouden. Eigenaren staan er bij de aanschaf vaak niet bij stil dat veel papegaaien/parkieten, vanwege gedragsproblemen, in de verkoop/handel of in een opvangcentrum belanden. Eigenaren staan er bij de aanschaf ook niet bij stil dat onvolledige en/of achterhaalde informatie de belangrijkste reden zijn dat vogels op veel te jonge leeftijd doodgaan.

Het probleem begint in de meeste gevallen al bij handelaren/verkopers die aan aspirant kopers geen, onvolledig of verkeerde voorlichting geven. Opmerkelijk is daarbij dat het merendeel van de kwekers, verkopers, handelaren niet samenwerken met een eigen vogeldierenarts. Het komt nog altijd voor dat kwekers en handelaren babyapegaaien verkopen die met de hand zijn opgevoed en nog niet zelfstandig kunnen eten. Handopfok is een bekende oorzaak van veel voorkomende gedragsproblemen.

Dankzij de campagne van de Adviespraktijk voor Vogels en Stichting Papegaai is het per 1 juli 2014 in Nederland verboden om een babyapegaai met de hand groot te brengen.

De kweker, de verkoper, de vogeldierenarts en in belangrijke mate de eigenaar hebben de verantwoordelijkheid om de gezondheid en het welzijn van papegaaien/parkieten te waarborgen.

Helaas is er op dit punt bij de meeste (vogel)dierenartsen onvoldoende kennis en ervaring beschikbaar.

Het is ook wereldwijd een hiaat binnen de opleiding tot dierenarts.

Dat was mede aanleiding voor een nauwe samenwerking met dr. Irene Pepperberg . In 2013 is door ons een 1-daags seminar ontwikkeld. Op uitnodiging van universiteiten in de USA, Zuid-Amerika, Europa en Australië is/wordt dit seminar gepresenteerd als gastcolleges voor studenten diergeneeskunde en als bijscholing voor dierenartsen. Daarnaast worden workshops en masterclasses gepresenteerd

Controles ten aanzien van de gezondheid en adviezen ten aanzien van de voeding, de huisvesting, de verzorging en het gedrag zijn cruciaal om het welzijn van de vogels zo goed mogelijk te waarborgen.

Gedragsconsulten zijn daarbij een essentieel onderdeel.

Drs. Jan Hooimeijer DVM RPBC

Vogeldierenarts/Avian Veterinarian (ret.)

Papegaiengedragstherapeut/ Rec. Parrot Behavior Consultant

Consultant vogelwelzijn en gezondheid